

Kvalitetsfonden 1990

Projekt - handläggning - utvärdering

Roland Friberg och Håkan L Lindström

R&D Report
Statistics Sweden
Research - Methods - Development
1991:7

Från trycket
Producent
Ansvarig utgivare
Förfrågningar

April 1991
Statistiska centralbyrån, utvecklingsavdelningen
Åke Lönnqvist
Håkan L Lindström, 019-17 66 94

© 1991, Statistiska centralbyrån
ISSN 0283-8680
Printed in Sweden

INLEDNING

TILL

R & D report : research, methods, development / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1988-2004. – Nr. 1988:1-2004:2.

Häri ingår Abstracts : sammanfattningar av metodrapporter från SCB med egen numrering.

Föregångare:

Metodinformation : preliminär rapport från Statistiska centralbyrån. – Stockholm : Statistiska centralbyrån. – 1984-1986. – Nr 1984:1-1986:8.

U/ADB / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1986-1987. – Nr E24-E26

R & D report : research, methods, development, U/STM / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1987. – Nr 29-41.

Efterföljare:

Research and development : methodology reports from Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån. – 2006-. – Nr 2006:1-.

R & D Report 1991:7. Kvalitetsfonden 1990. Projekt – handläggning – utvärdering / Roland Friberg, Håkan L Lindström.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2016.

KVALITETSFONDEN 1990
PROJEKT, HANDLÄGGNING OCH UTVÄRDERING

Roland Friberg och Håkan L Lindström

KVALITETSFONDEN 1990
PROJEKT, HANDLÄGGNING OCH UTVÄRDERING

Roland Friberg och Håkan L Lindström

Mars 1991

INNEHÅLL

AVSNITT	SID.
1 MOTIVEN FÖR EN KVALITETSFOND	4
2 1990 ÅRS KVALITETSFOND - HANDLÄGGNING	5
3 RESURSFÖRDELNING	7
4 PROJEKTÖVERSIKTER	9
5 KOSTNADSSAMMANSTÄLLNING	14
6 UTVÄRDERING	15

SAMMANFATTNING:

För kalenderåret 1990 avsatte GD en miljon kronor som särskilt stöd till kvalitetshöjande insatser i SCBs anslagsfinansierade produkter. Studier av kvaliteten vid datainsamling och granskning/rättning och kodning var särskilt prioriterade. Produktansvariga lämnade in ansökningar för sammanlagt ca fyra miljoner kronor och medel anvisades till 13 projekt. Projekten har genomförts enligt plan och avrapporterats med förseningar endast i enstaka fall. U/STM har haft i uppdrag att handlägga ärendena och utvärdera resultatet av verksamheten. Översikt av arbetet samt utvärderingen redovisas i denna rapport. Slutsatsen är att de projektansvariga väl hållit tidsplaner och uppnått konkreta och användbara projektresultat, som i vissa fall redan implementerats.

1 MOTIVEN FÖR EN KVALITETSFOND

Framställan om att en kvalitetsfond skulle inrättas för kalenderåret 1990 motiverades bland annat med:

Under senare år har allt färre studier av kvaliteten i undersökningar genomförts. Speciellt gäller detta non-sampling errors. (Däremot har precisionsberäkning och bortfallsredovisning utvecklats.) Skälet är främst resursbrist. SCB lutar nu i icke obetydlig utsträckning till gamla kunskaper vid kvalitetsbedömning. Dessa kan vara förlegade med hänsyn till att ny teknik används samtidigt som att de företeelser man studerar har förändrats.

Dessa motiveringar gäller lika starkt idag. Det stora antalet ansökningar om medel till 1990 års kvalitetsfond visade på ett stort antal projekt som behövde genomföras. De projekt som genomförts har visat på fortsatta möjligheter att höja kvaliteten i SCBs statistik eller att rationalisera produktionen. Det är påfallande att referenser till tidigare metodutredningar var undantag snarare än regel i rapporterna till 1990 års Kvalitetsfond. Intrycket blir att det i flera fall är första gången man haft resurser att studera de aktuella kvalitetsfrågorna.

Att ekonomiskt stöd ges direkt till metodarbete för enskilda produkter lyfter fram kvalitetsfrågorna i rampluset och är en stark markering av verksledningens intresse för dessa, som ger motiv till en omfattande probleminventering. En satsning av denna typ leder till att man får fram ett stort antal mycket målinriktade projekt och konkretiserar dem. Speciellt för **produktansvariga** vid produkter med små rörliga resurser är det värdefullt att få möjlighet att söka medel till projekt som de inte räknar med att kunna klara inom sin budget.

En kostnad för en rationalisering kan ibland verka tung för en produkt. Man kan inte alltid förutse hur vinsten med en kvalitetshöjning skulle kunnat finansiera kvalitetsarbetet. Att ansökan skall komma just från den **produktansvarige** är en markering både av att projektresultaten skall vara tillämpliga och att egen personal skall ta ansvar för arbetets genomförande. Anvisade medel skall dock till större delen användas till utgifter för konsulter, praktikanter, bearbetningar och datainsamling, som annars inte kommit till stånd och i mindre grad för egen personal.

För **verksledningen** ger kvalitetsfonden en möjlighet till enkel och snabb styrning av aktiviteter till metodområden, som man bedömer som viktiga men eftersatta. Administrationen kan göras enkel och besluten tas snabbt. Man kan dessutom ställa särskilda krav på tidhållning, avrapportering, utvärdering och implementering. Man får också fram en värdering av utfallet av metodprojekt som inte tillhör rutinen.

U-avdelningen har stort utbyte av att få flera nya kontakter på ämnesavdelningarna och ökad detaljkunskap om de specifika metodproblemen i en rad

olika produkter. Detta ger en värdefull information, som bidrar till en realistisk inriktning av utvecklingsarbetet. I vissa fall kan vi bidra till projektens planering och analys med småkonsultationer, referenser och informationsutbyte. Att det innebär ett visst extra arbete att handlägga ärendena i Kvalitetsfonden klaras av med omprioriteringar.

2 1990 ÅRS KVALITETSFOND - HANDLÄGGNING

Beslutet om att inrätta en kvalitetsfond under 1990 meddelades i SCB-meddelande 89-12-18, där också prioriteringar gjordes. Citat:

.... "Medlen skall användas till kvalitetsstudier som bidrar till att höja kvaliteten i verkets statistikprodukter. Studier av kvaliteten vid datainsamling och granskning/rättning och kodning är särskilt intressanta. Projekt, som ger utsikter till förbättrad resursanvändning, har extra hög prioritet."

Anvisningar för ansökan gavs i U-meddelande nr 90:1, 90-01-10, som riktades till produktansvariga och chefer. Projektförslag och ansökan om medel skulle produktansvariga tillställa U senast 90-02-05.

Bland annat gavs följande förutsättningar för ansökan:

Av SCB-meddelande 1989:17 från ekonomienheten framgår att GD har avsatt 1 000 tkr för kvalitetsstödande åtgärder under 1990.

Observera också att GD är mycket intresserad av den här verksamhetens resultat. Om de blir praktiska och tydliggjorda, finns det en stor chans att en liknande satsning görs även nästa år. Projekt som nu inte fick pengar kan då återkomma och andra kan gärna redan nu börja inventera projektidéer.

Det anslagna beloppet betalas ut av E när arbetet avrapporterats. Arbete och kostnader skall till dess redovisas så att de kan särskiljas. Jag (Håkan L Lindström) behöver fem exemplar av slutrapporten. I övrigt får var och en bestämma om hur man vill publicera resultaten.

I rapporten skall finnas en sammanfattningsdel (ca en sida lång) där uppnådda resultat i form av uppmätt kvalitet, kvalitetsförbättring, tidsvinst, besparing etc redovisas konkret. Den skall vara så skriven att den kan läggas in i den utvärdering, som jag skall göra under januari 1991. Det är viktigt med en referenslista så vi kan få veta hur verkets tidigare metoderfarenhet kunnat utnyttjas sådan den dokumenterats i R&D Report, UIs blå serie, F-metod, JOS, URVAL, andra interna serier, tekniska rapporter etc.

Arbetet skall inom respektive produkt rapporteras så att kostnaderna kan särskiljas. Medel överförs från E till dessa efter att arbetet avrapporterats. Verksamheten kommer att utvärderas.

Ämnesavdelningarna valde att sammanställa sina projekt och göra vissa egna prioriteringar. Detta var inget krav men gjorde den fortsatta handläggningen enklare vid U. Strax under 40 ansökningar om medel från Kvalitetsfonden kom in. Totalt ansökte man om nära 4 milj kr. Valet av projekt gjordes efter diskussioner med metodansvariga vid ämnesavdelningarna och hörande av ett antal av produktansvariga med projekt, som särskilt väl uppfyllde förutsättningarna. Fördelningen beslutades slutgiltigt av U-chefen. Vid prioriteringen vägde flera skäl in. Utöver att tillhöra det angivna metodområdet måste projektet naturligtvis vara viktigt och lovande. Avgränsningen till metodområdet var dock icke absolut. Det skulle kunna rapporteras till årsskiftet 1990/91. En viss balans i fördelningen mellan avdelningarna var önskvärd, liksom mellan Stockholm och Örebro, men kunde inte uppnås särskilt väl. Anslag gavs till 13 projekt. 50 tkr avsattes till administration och utvärdering. Besked om vilka projekt, som tilldelats anslag, meddelades 90-03-09. Vissa projekt hade då fått förhandsinformation att de beviljats medel, för att projektstarten skulle kunna ske så snabbt som möjligt.

Rapporten från den först genomförda studien är daterad 90-06-19. Därefter har rapporter kommit in fortlöpande men med störst koncentration kring årsskiftet 90/91. Allt eftersom rapporterna kommit in har de setts igenom. Ibland har smärre förtydliganden eller utvidgningar varit lämpliga. Därefter har E fått ett skriftligt meddelande att projektet var genomfört och det avsatta beloppet kunde föras över. Ekonomin har helt administrerats av E.

Arbetet vid U har bestått av:

- 1) Genomgång av ansökningar samt kontakter och diskussioner med projektansvariga samt med avdelningarnas metodstatistiker, samt fördelning av medlen.
- 2) Viss medverkan i planering och analys av enskilda projekt.
- 3) Anvisningar för avrapportering av projekten.
- 4) Genomgång av färdiga rapporter och anmälan till E, när projekten avrapporterats, varefter E gjort utbetalning.
- 5) Utvärdering som redovisas i denna rapport och behandlar frågorna:

Hur gick projekten jämfört med förväntningarna ?

Vad blev den samlade nyttan och utbytet?

Fanns där några negativa följder ?

Kunde man dra nytta av tidigare metodarbete?

Fick produkten göra några extra satsningar för att genomföra metodstudien?

Mångfaldigande och spridning av rapporterna fick avgöras av resp produktansvarig. Tre återintervjustudier kommer att publiceras tillsammans i en R&D Report. Sammandrag av studierna ges i avsnitt fyra i denna rapport.

3 RESURSFÖRDELNING

I kvalitetsfonden 1990 fördelades resurser till 13 projekt: A- och AM-avdelningarna två projekt vardera, I-avdelningen sju projekt samt F- och U-avdelningen vardera ett projekt.

PROJEKT, ANSVARIG OCH TILLDELAT BELOPP:

A 2¹ Rationalisering av granskningsrutiner i statistiken över det privata skogsbruket. Lennart Nordberg, A/ST-Ö (50 tkr)

A 4 Kvalitetsstudie över utsläppen av kväveoxider
Inger Öhman och Jan Grünberger, A/MI-S (200 tkr)

AM 2 Återintervjustudie på Årsarbetskraften
Anita Olofsson, AM/AKU-S (46 tkr)

AM 4 Näringsgrenskodning - datainsamlingsmetod och kvalitet - i AKU
Anita Olofsson, AM/AKU-S (78 tkr)

F 1² Tidigareläggning av produktionen av inkvarteringsstatistiken
Karin Larsson, F/SE-Ö

F 2 Omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken - förstudie. Lars Berglund, F/IND-S (50 tkr)

I 1 Återintervjuer i Högskoleuppföljningen.
Anders Karlsson, I/UK-Ö (125 tkr)

I 5 Studie av kvaliteten i socialbidragsdata i Göteborg.
Christina Johansson, I/RS-S (30 tkr)

I 6 Jämförelse av granskat och ogranskat material i socialbidragsstatistiken.
Christina Johansson, I/RS-S (25 tkr)

¹ Projektkoden hänvisar till avdelning samt till ordningsnummer bland samtliga avdelningens ansökningar.

² Inkvarteringsstatistiken är en uppdragsprodukt, som betalas av Sveriges Turistråd. Projektet fick en annan finansiering men hanterades i övrigt formellt som övriga projekt.

- I 11 Bokföringsbeteende och kvalitet i HULK. - Begärt uppskov till budgetårets slut och fått klartecken från E för detta på grund av tillfällig personalbrist på I/UI. Projektet kommer att avrapporteras före budgetårsskiftet. K Löwenborg, I/UI-S (97 tkr)
- I 13 Förstudie inför mätfelsstudie i FoU-statistiken. Tage Berglund, I/LEDN-S (41 tkr)
- I 16 Kvalitetskontroll av vägtrafikolycksstatistiken. S Alexandersson, I/RS-S (70 tkr)
- I 23 Återintervjustudie i HINK. Leif Johansson, I/UI-Ö (100 tkr)
- U 1 Förberedelse för internationell workshop om kvalitet i bokföringsundersökningar. H L Lindström U/STM, L Lyberg U/SFI och H Lindkvist, I/UI (50 tkr)

FÖRDELNING AV RESURSER - BUDGETERADE MEDEL (TKR).

	A-avd	AM-avd	F-avd	I-avd	U-avd	Summa
Primärmttrl ("revision")	200			100		300
Mätfel, återintervjuer		46		363		409
Granskning	50			25		75
Kodning		78				78
Bortfall			50			50
Övrigt (workshop)					50	50
Totalt	250	124	50	488	50	962*

*) plus 50 tkr för administration, sammanlagt 1 012 tkr; överbudgeteringen förklaras av att U var berett att ta av egna medel för utvärderingen om samtliga medel förbrukades fullt ut

Man kan konstatera att ungefär tre fjärdedelar av resurserna användes till studier av primärmaterial, datainsamlingsrutiner och mätfelsproblematiken.

4 PROJEKTÖVERSIKTER

A 2 Rationalisering av granskningsrutiner i statistiken över det privata skogsbruket

Projektet motiverades av ett tungt och olämpligt granskningssystem. Systemet var uppbyggt på ad hoc-basis och under stor tidspress. Tre fellistor producerades. Projektet har förenklat och rationaliserat granskningsrutinerna bland annat genom att reducera fellistorna. Insatsen betalar sig redan under en produktions-omgång. Lönekostnaderna beräknas minska med cirka 100 tkr årligen. Statistikens kvalitet är oförändrad.

Nordberg, L.: Dokumentation av projektet Rationalisering av gransknings-systemet i statistiken över det enskilda skogsbruket, (90-06-19) A/ST-Ö

A 4 Kvalitetsstudie över utsläppen av kväveoxider

Kvalitetsproblemet utgjordes av osäker statistik över utsläppen till luft av kväveoxider, särskilt vid nedbrytning på regionala nivåer. Emissionsfaktorerna och uppgifterna om trafikarbetet bedömdes som mycket osäkra. Det fanns ett behov av att kvantifiera osäkerheten, särskilt i förändringsskattningarna. Statistiken är komplicerad när det gäller såväl primärmaterial som beräkningsmetodik. Projektet har resulterat i en mycket omfattande problemgenomgång och därmed gett väsentliga bidrag till kunskapen om kvalitetsproblemen och hur man kan gå vidare för att hitta lösningar. Projektet har gett, och kommer att ge, indirekta kvalitetsvinster i F-avdelningens energistatistik och trafikstatistik. "Kvaliteten i de regionalt fördelade bensinleveranserna kan med förhållandevis begränsade resursinsatser förbättras väsentligt. Detta innebär emellertid inte att den därmed kan accepteras som underlag för regional fördelning av kväveutsläppen." Kvalitetsvinsterna i miljöstatistiken kan ännu inte uppskattas. Av projektets resurser har 50 tkr tilldelats F/EPR, 50 tkr tilldelats F/SE och 50 tkr tilldelats Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) för en specialundersökning av emissionsfaktorer. Projektet fortsätter inom A/MI under våren 1991.

Elvers, E.: Kvalitetsstudie över utsläppen av kväveoxider - sammanfattning, (90-12-19) A/MI-S

Sjödén, Å. och Sjöberg, K.: Statistik över kväveoxidutsläpp från mobila källor i Sverige - Något om precisionen i använda emissionsfaktorer, (90-12-12) IVL-rapport L90/310

Bengtsson, G.: Kvalitetsproblem i den regionala bränslestatistiken, (90-12-14) F/EPR-Ö

Elvers, E.: Kvalitet i beräkningar av utsläpp till luft av kväveoxider från mobila källor - en beskrivning av projektets läge, (90-12-19) A/MI-S

AM 2 Återintervjustudie på Årsarbetskraften

Studiens syfte var att belysa svarsvariabiliteten vid två oberoende intervjuer för ett urval av intervjupersoner som deltog i undersökningen av Årsarbetskraften i februari 1990. Tidigare undersökningar av kvaliteten i statistiken har visat att man kommer ihåg vad man huvudsakligen gjort under året, medan tillfälliga händelser tenderar att glömmas bort. Svarsavvikelserna varierar kraftigt mellan frågorna. Några frågor har "acceptabel" svarsvariabilitet medan några ger ett "nedslående resultat". En inledande fråga om antalet sysselsatta veckor under föregående år kan leda till fel i andra frågor som följer. Det konstateras att svarsavvikelserna beror på både glömska och missförstånd om vad frågorna gäller. Rapporten avslutas med ett antal förslag och rekommendationer beträffande omformulering och förtydligande av frågor och instruktioner till intervjuarna. Det ges också detaljerade rekommendationer för varje fråga i direkt anslutning till diskussionen och analysen av resultaten.

Karlsson, M. och Thudin, S.: Återintervjustudie av Årsarbetskraften 1989, (91-01-30) AM/AKU-S

AM 4 Näringsgrenskodning - datainsamlingsmetod och kvalitet - i AKU

Kvalitetsstudien motiverades av att kunna minska kostnaderna för kodningen av näringsgrenar utan att kvaliteten försämrades. Projektet innehåller två delstudier: a) ett försök med att utnyttja förprintade uppgifter från sysselsättningsregistret vid intervjuer, och b) ett försök med kodning regionalt av intervjuare. Utnyttjande av sysselsättningsregistret rekommenderas inte: "Att genomföra en metod där risken för ökat bortfall är stor, kan inte vara försvarbart." Försöket med att intervjuarna genomför kodningen bedöms däremot som lovande. Fortsatta försök rekommenderas. "Utbildningen och hjälpmedlen bör förbättras så att kvaliteten uppnår samma nivå som i den centrala kodningen. En möjlighet är att utbildning för näringsgrenskodningen involveras i den ordinarie intervjuarutbildningen." Den totala besparingsmöjligheten uppskattas till 110-115 tkr årligen.

Olofsson, A. och Turtola, I.: Studier avseende näringsgrenskodningen i AKU, (91-01-11) AM/AKU-S

F 1 Tidigareläggning av produktion av inkvarteringsstatistiken

Önskemål om snabbare resultat och en jämnare arbetsfördelning motiverade projektet. Statistikens kvalitet måste vara oförändrat hög. Ett försök har gjorts att tidigarelägga statistikredovisningen. Projektet visar att en alltför stor tidigareläggning inte kan godtas. Risken för försämring av kvaliteten är stor. Det kan uppstå en variation i undergrupperna som inte kan accepteras. Eventuellt kan statistiken tidigareläggas några dagar.

Larsson, K. och Grabö, G.: Rapport projekt F 1 angående tidigareläggning av produktion och presentation av inkvarteringsstatistiken, (90-08-24) F/SE-Ö

F 2 Omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken - förstudie

Kvalitetsproblemet är bortfallsbehandlingen i industristatistiken. För närvarande görs det avskrifter av tidigare värden när aktuella värden saknas. Man vill "försöka uppskatta ett sant värde på bortfallet branschvis och på grundval av detta bedöma om det är riktigt och meningsfullt att göra omräkningar av de avskrifter som görs samt bortfallskompensation i övrigt för resten av bortfallet". Projektet är en förstudie till ett mer omfattande test. Utredarnas slutsatser är att det är meningsfullt att gå vidare med ett större prov. Man måste då ha mer än två storleksklasser och branscherna bör inte göras för små. I den kommande omgången kan man acceptera att göra test på grövre branschnivåer.

Berglund, L., Eriksson, K. och Garås, T.: Omräkning av värden i samband med avskrifter (bortfallsbehandling) i årliga industristatistiken - Förstudie, (90-12-21) F/STM-S och F/IND-S

I 1 Återintervjuer i Högskoleuppföljningen

Projektets syfte var att få en uppfattning om hur väl frågorna fungerar i högskoleuppföljningarnas enkäter. Studien har gjorts med hjälp av ett test-retest-förfarande: samma individer har fått besvara samma frågor vid två olika tillfällen. Faktafrågor visade en stor överensstämmelse mellan intervjuerna, medan frågor kring orsaker, attityder och värderingar fungerade betydligt sämre. En viktig fråga för hela sektionens enkätuppföljningar, om huvudsaklig verksamhet under mätveckan, visade god validitet. Projektet har gett en väsentligt ökad kunskap om kvalitetsfrågorna. Frågeformuleringar, svarsalternativ, definitioner mm kommer att ses över som ett resultat av studien.

Karlsson, A.: Återintervjustudie av högskoleenkätuppföljningen 1990, (91-01-21) AM/U-Ö

I 5 Studie av kvaliteten i socialbidragsdata i Göteborg

I Göteborgs kommun hade under 1988 en stor andel enskilda socialbidrag-sutbetalningar blivit registrerade under felaktigt personnummer. Följden blev att cirka sex procent av det totala utbetalade socialbidraget i kommunen inte kunde redovisas på ett tillfredsställande sätt. Eftersom Göteborgs kommun är stor, fick felen betydelse även på läns- och riksnivå. Projektet resulterar i betydligt bättre kunskaper om felproblematiken och ger därmed ett säkrare underlag för att gå vidare och kunna rätta till felaktigheterna. Några åtgärder har ännu inte vidtagits. Men förslag finns: "Kvalitetsbrister

av den karaktär och omfattning som beskrivits här skulle förmodligen kunna undvikas genom mer omfattande granskning. SCB skulle i granskningsrutinen för socialbidragsstatistiken kunna inkludera ett moment för granskning av personnumrets kontrollsiffror."

Höglund-Dåvila, E.: Kvalitetsstudie av underlaget till socialbidragsstatistiken från Göteborg 1988, (90-08-20) I/RS-S

I 6 Jämförelse av granskat och ogranskat material i socialbidragsstatistiken

Projektets syfte var "att undersöka effektiviteten i och behovet av granskningen samt om ogranskat material har tillräckligt hög kvalitet för att utgöra underlag till snabbstatistik". Tre olika årgångar av underlag till socialbidragsstatistiken studerades före och efter granskning och upprättning. Resultaten visar att det förekommer en hel del felaktigheter i underlaget till statistiken. Det är främst kommuner som lämnar uppgifter manuellt via blankett som står för felen. På riksnivå tar felen ut varandra. Slutsatsen av studien är : "Man kan publicera preliminära ogranskade uppgifter på riksnivå utan alltför stor förlust i precision." Projektet leder till en snabbare publicering och användning av statistiken.

Höglund-Dåvila, E.: Jämförelse av granskat och ogranskat material i socialbidragsstatistiken, (90-12-18) I/RS-S

I 11 Bokföringsbeteende och kvalitet i HULK

Projektet har fått dispens av E till 91-06-30; personalavgång har gjort det omöjligt att hålla tiden.

I 13 Förstudie inför mätfelsstudie i FoU-statistiken

Mätfelen i FoU-statistiken är besvärliga. Projektets syfte var att undersöka metoder för att skatta mätfelens storlek. Återintervjuer genomfördes vid nio universitetsinstitutioner. Det gjordes också en enkät till all personal vid en institution. Det konstateras att "mätfelen bäst studeras med hjälp av ingående och detaljerade intervjuer med uppgiftslämnarna". Man konstaterar också att "stora mätfel upptäcktes vid intervjuerna". Skattningar av FoU-andelen måste antagligen justeras upp med omkring tio procentenheter. Projektet leder till förändringar i statistiksystemet. På kort sikt kan man justera blanketter och anvisningar. På längre sikt kan urvalet förändras och en granskningsrutin införas.

van den Berg, A., Carlquist, T. och Pettersson, H.: Mätfel i FoU-statistiken för universitet och högskolor - en förstudie, (November 1990) I/LEDN-S och I/ST-S

I 16 Kvalitetskontroll av vägtrafikolycksstatistiken

Kvalitetsproblemet utgjordes av brister i datainsamlingsproceduren. Trafikolyckor, som är kända av polisen, kommer inte alltid in i statistiken. Statens väg- och trafikinstitut (VTI) har gjort en "Analys och jämförelse av polisrapporterade personskadeolyckor i trafikolycksstatistik". Projektets resultat är något oklart. Studien kommenteras av I/RS på följande sätt: "VTI-studien är till vissa delar oklar och ofullständig. Vissa tabeller är intetsägende och några är direkt missvisande. Det är svårt att förstå hur man av studien kan dra slutsatsen att 'uppskattningsvis försvinner var 10:e personskadeolycka på vägen till redovisningen av den officiella trafikolycksstatistiken'. Materialet är dock intressant och borde kunna bearbetas vidare". Några åtgärder, eller förslag till åtgärder, diskuteras inte.

Björketun, U. och Nilsson, G.: Analys och jämförelse av polisrapporterade personskadeolyckor i trafikolycksstatistik, (90-06-15) VTI-rapport T 89

Pettersson, H.: Kvalitetsstudier av trafikolycksstatistiken, (90-12-18) I/-LEDN-S

I 23 Återintervjustudie i HINK 1989

Projektets syfte var "att få en uppfattning om hur pass väl HINK-enkäten fungerar". Studien genomfördes med återintervjuer och test- och retest-förfarande. Studien är av beskrivande karaktär, någon analys av orsaker görs inte. Man vill undersöka vilka frågor som kan ge allvarliga mätproblem. Projektets resultat är inkonsistensindex för respektive frågor i enkäten. "Resultaten tyder på att de enkätfrågor som berör arbetstider, av någon anledning fungerar 'mindre bra". Det konstateras att "studien är mycket värdefull i den meningen att man för HINK-undersökningen nu har fått en bättre uppfattning om ett av mätinstrumenten i undersökningen. Vissa brister har kunnat belysas. Nästa steg borde vara att försöka genomföra förbättringar i enkäten".

Eriksson, J.: Återintervjustudie i inkomstfördelningsundersökningen (HINK) 1989, (90-11-27) I/UI-Ö

U 1 Förberedelse för internationell workshop om kvalitet i bokföringsundersökningar

Workshopen omfattade tre dagars föreläsningar och diskussioner. Den genomfördes 18-20 februari 1991 med deltagare från Australien, Brasilien, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Holland, Island, Italien, Japan, Polen, Storbritannien och Ungern. Totalt deltog 38 personer. Program är klart samt översiktsdokument. Workshopen dokumenteras med deltagarnas rapporter samt översiktliga minnessanteckningar som sammanställs vid U. Utöver kontakter har mötet gett en bred information om pågående metodarbete vid andra centralbyråer och fristående forskare. Bland viktiga

diskussionspunkter kan framhållas behovet av intensiv intervjuarträning, införande av ny teknik för datainsamling och analys av svarsmönster. Workshopen dokumenteras med program, deltagarförteckning och ett tjugotal rapporter.

5 KOSTNADSSAMMANSTÄLLNING

UTNYTTJADE MEDEL RESP PRODUKTERNAS EGNA TILLSKOTT

Projekt	Tilldelat (tkr)	Utnyttjat (tkr)	Eget tillskott
A 2 Granskningsrutiner i privata skogsbruket	50	52	2 tkr
A 4 Kvalitetsstudie kväveoxider	200	200	Ca en personmån
AM2 Återintervju på Årsarbets- kraften	46	46	8 tkr
AM4 Näringsgrenskodning i AKU	78	78	15 tkr
F 1 Tidigareläggning av inkvarteringsstatistiken	-	-	15 tkr
F 2 Omräknade värden i industri- statistiken	50	28	-
I 1 Återintervjuer i Högskole- uppföljningen	125	125	40 tkr
I 5 Kvaliteten i socialbidragsdata	30	30	1 à 1,5 personmån
I 6 Jämförelser av granskat och ogranskat material	25	25	
I 11 Bokföringsbeteende i HULK	97	-	Försening
I 13 Mätfelsstudie i FoU-statistiken	41	41	Ca en personmån
I 16 Kvalitetskontroll vägtrafikolyckor		70	49 -
I 23 Återintervjustudie i HINK	100	100	Ca två personmån
U 1 Workshop on Diary Surveys	50	50	Ca 20 tkr
Summa	962	824	7-8 pers.mån

När kostnader för administration och utvärdering räknas med och förutsatt att projekt I 11 fullföljs enligt ny tidsplan kommer 971 tkr att ha upp- arbetats. Det framgår att produkterna har bidragit med egna resurser i storleksordningen sju à åtta personmånader utöver de tilldelade medlen. Variationen är relativt stor mellan studierna i det avseendet. "Återintervjustudien i HINK 1989" har gjort den största egna satsningen med ca två personmånader. "Kvalitetsstudie av kväveoxidutsläppen" och "Mätfelsstudie i FoU-statistiken" har bidragit med ungefär en personmånad vardera. Det förstnämnda projektet fortsätter för övrigt inom miljöstatistiken under våren 1991.

En analys av kostnadsutfallet visar att en betydande del av de resurser som tilldelades ämnesenheterna har använts för arbete på andra enheter. F/EPR har anlitats för ca 50 tkr, F/SE och F/ADB ca 20 tkr tillsammans, D/IE ca 125 tkr och D/DB ca 70 tkr. Ämnesavdelningarnas metodgrupper har också anlitats. Sammanlagt användes mer än en fjärdedel av resurserna från de projektansvariga enheterna till andra enheter för "underleveranser".

6 **UTVÄRDERING**

Utvärderingen³ visar att satsningen på kvalitetsprojekten under 1990 har fallit väl ut. Arbetet har resulterat i ett antal väl avrapporterade studier. Resultat har i allt väsentligt kommit fram från samtliga projekt enligt plan. Studierna har sammantaget givit positiva resultat i form av en ökad kunskap om kvalitetsproblemen och möjligheter att åtgärda dem. Speciellt när det gäller förekomsten och betydelsen av mätfel har man fått ökade kunskaper och ideér till åtgärder i flera viktiga produkter. De flesta studierna ger bestående resultat genom de åtgärder som redan nu vidtagits eller senare kommer att vidtas i statistikproduktionen, t ex genom justering av blanketter, omformulering av frågor, tydligare information och anvisningar, införande av granskningsrutiner, förenklingar och snabbare publicering.

I några studier är resultaten påtagligt användbara redan på kort sikt. "Rationalisering av granskningssystemet i statistiken över det enskilda jordbruket" visade sig kunna spara in 100 tkr årligen i lönekostnader till en insats av 50 tkr. "Kvalitetsstudie över utsläppen av kväveoxider" har gett information om kvalitetseffekter på annan SCB-statistik som används som primärmaterial. "Näringsgrenskodningen i AKU" är ett exempel på nytänkande genom att låta intervjuarna utföra en del av det kodningsarbete som i vanliga fall utförs centralt hos SCB. Studien pekar också på besparingsmöjligheter i storleksordningen 115 tkr till en insats av ungefär hälften så

³ Rapportförfattare och projektansvariga har givits tillfälle att yttra sig över sammanfattningar och bedömningar före slutversion av denna rapport.

mycket. "Mätfel i FoUstatistiken för universitet och högskolor" har visat hur man med enkla metoder kan komma åt störande fel i rapporteringen.

I de inledande anvisningarna från U-avdelningen om kvalitetsstudiernas uppläggning påpekades att utförliga referenslistor skulle bifogas för att göra det möjligt att bedöma i vilken utsträckning som man utnyttjat tidigare metoderfarenheter från liknande undersökningar inom SCB. Man kan i efterhand konstatera att det bara är några rapporter som innehåller referensförteckningar. Det är främst de tre rapporterna, som behandlar återintervjuer: "Återinter-vjustudie av Årsarbetskraften 1989" (AM 2), "Återintervjustudie av högskoleenkätuppföljningen 1990" (I 1) och "Återintervjustudie i inkomstfördelningsundersökningen (HINK) 1989" (I 23). Att det i flertalet rapporter saknas referenser överhuvudtaget kan bero på att den aktuella typen av metodstudie är en nyhet i respektive produkt. Detta är då ett kriterium på att behovet av studien var stort och att den löpt risk att alls icke bli av utan kvalitetsfondens stöd. Det kan dock inte helt uteslutas att tidigare erfarenheter inte har utnyttjats eller att man underlåtit att ta med referenserna.

Med tanke på att medlen fördelades så sent som i början av mars 1990, har tidplanerna för arbetet hållits på ett helt tillfredsställande sätt. Till en del beror detta nog på att en tidsgräns sattes som villkor för utbetalningarna från E. I de fall rapporteringen varit försenad har man haft godtagbara skäl som att man måste vänta in kostnadsuppgifter för december och på personalavgång som inte kunde förutses.

Åtskilliga personer har engagerats i arbetet. Det är antagligt att många redan genom ansökningarna arbetade igenom kvalitetsproblematiken i sin produkt mer systematiskt än annars skulle varit fallet och åstadkom en mer detaljerad kartläggning av metod- och kvalitetsfrågorna. De enda negativa aspekter som framkommit i samband med utvärderingen är att vissa utredare har fått arbeta hårt sista veckorna för att få fram sin rapport enligt tidsplanen. Detta kan undvikas om projekt för kommande kvalitetsfonder anpassas till budgetåret och ansökningarna kan tas fram samtidigt med övrig verksamhetsplanering.

Resurserna till projekten fördelades centralt av U och efter konsultationer med berörda. Fördelar respektive nackdelar med en sådan fördelningsmodell kan alltid diskuteras. En klar fördel är att det nu går att ge en samlad bild av de olika kvalitetsinsatserna som gjordes på olika håll inom denna ram under 1990.

R & D Reports är en för U/ADB och U/STM gemensam publikationsserie, som fr o m 1988-01-01 ersätter de tidigare "gula" och "gröna" serierna. I serien ingår även **Abstracts** (sammanfattning av metodrapporter från SCB).

R & D Reports Statistics Sweden are published by the Department of Research & Development within Statistics Sweden. Reports dealing with statistical methods have green (grön) covers. Reports dealing with EDP methods have yellow (gul) covers. In addition, abstracts are published three times a year (light brown /beige/ covers).

Reports published during 1991:

1991:1
(grön)	Computing elementary aggregates in the Swedish consumer price index
(Jörgen Dalén)
1991:2
(grön)	Översikt av estimatorer för stora och små redovisningsgrupper (Sixten Lundström)
1991:3
(grön)	Interacting nonresponse and response errors (Håkan L Lindström)
1991:4
(grön)	Effects of nonresponse on survey estimates in the analysis of competing exponential risks (Ingrid Lyberg)
1991:5
(grön)	Study of the estimation precision in the Chinese MIS surveys
(Bengt Rosén)
1991:6
(beige)	Abstracts I - Sammanfattning av metodrapporter från SCB

Kvarvarande **beige** och **gröna** exemplar av ovanstående promemorior kan rekvireras från Inga-Lill Pettersson, U/LEDN, SCB, 115 81 STOCKHOLM, eller per telefon 08-783 49 56.

Kvarvarande **gula** exemplar kan rekvireras från Ingvar Andersson, U/ADB, SCB, 115 81 STOCKHOLM, eller per telefon 08-783 41 47.